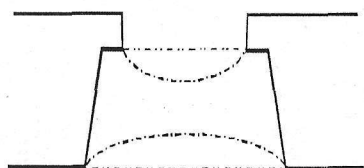
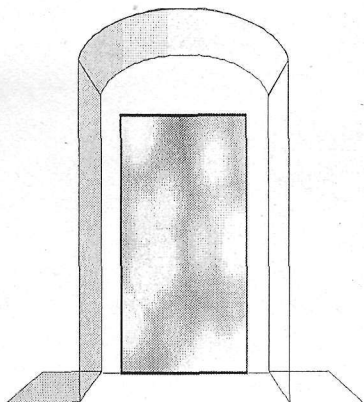

- SHP: průzkum a evidence fází vývoje stavby a samotný výsledek vlastní práce

1. podchycení vývoje „dějiny stavby“ (+ prameny a literatura)
2. rozbor stavby
3. stavební historie
4. inventární soupisy prvků (detaily konstrukční, movité, apod.); závady objektu
5. výkresové přílohy, mapy, plány (1: 1000; 1: 2880)
6. Půdorysy podlaží (zachycení vývoje barevnou škálou); krov, střecha
7. památkové hodnocení stavby

• Dokumentace stavebního díla:

- 1) příčné a podélné řezy
- 2) půdorys v rovině střechy, podlahy

- roviny řezu nelze vést libovolně - musí procházet otvory jako jsou okna a dveře
- oblouky se vždy sklápějí dovnitř, kreslí se čerchovaně s jednou tečkou;
- tlustou čarou se vyjadřují obrysy; tenkou pod rovinou řezu; čerchovaně se dvěma tečkami nad rovinou řezu

Standardní SHP

- plány v měřítku 1:200 (details pak dle potřeby)

Průzkum urbanistického celku

- vesnice, části měst, apod.

Průzkum územního celku

- na úrovni vyšších správních celků; plánová část je v měřítku 1: 1 000

Barevné pojednání

- barevné vyjádření stavebních slohů je de facto závazné

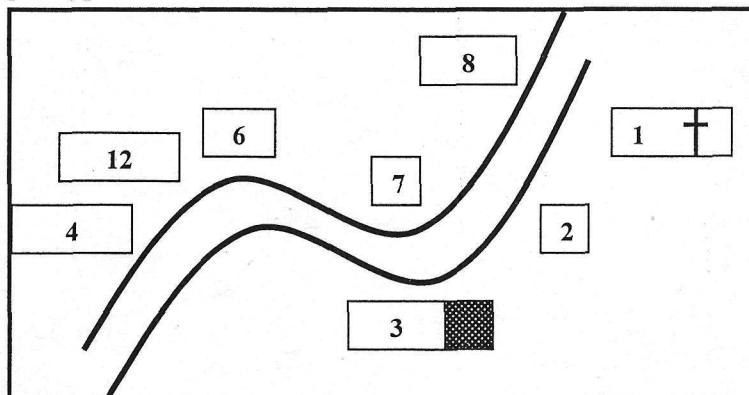
Stavební sloh	Barva
ROMÁNSKÝ	ČERNÁ
GOTICKÝ	ČERVENÁ
RENEŠANČNÍ	MODŘÁ
BAROKNÍ	HNĚDÁ
KLASICISTNÍ	ZELENÁ
2. POL. 19. ST.	ORANŽOVÁ
20. STOLETÍ	ŽLUTÁ

Stavební řízení

- obecně by mělo obsahovat vypracování a předložení plánů před úpravami a plány zamýšlených stavebních úprav
- stavební spis → obsahuje podklady pro povolování stavebních úprav
- zákonný nárok vlastníka stavby nebo pověřené osoby k nahlížení do stavebního spisu

Katastry a mapy

- 1. katastr český má zpracovaný středověký katastr Plzeňský – 1379;
 - zachycena vrcholná fáze vývoje středověkého Plzeňska
- 1654 – BERNÍ RULA – informace o stavu a počtech osedlých před a po 30ti-leté válce
- 1713 / 1754 – TEREZIÁNSKÝ KATASTR
 - FASE = příznávací formulář; podklad pro vypracování katastrů
 - Existuje jen souhrnný index; doslovné vydání nezůstalo
- 1770 / 1771 – první číslování domů (Josef II.) – „Nro. ...“ („numero ...“)
- číslo 1 dostávaly obecně významné stavby v lokalitě
- chybějící nebo nelogická řada čísel – zánik předchozí parcely a včlenění nového domu, čísla ovšem pokračují v započaté řadě /nový dům nepřebírá číslo starého/
- přečíslovávání a přerozdělování parcel v rámci raabizace

I. vojenské mapování - Josefské mapování

- dokumentují místa významná pro vojenské účely (místa vhodná pro dělostřelecké posty; tvar budov nepříliš důležitý)

Josefský katastr (1786 – 89)

- jen textová část; plány chybějí; neexistuje žádná edice
- zvlášť oddělen *dominikál* a *rustikál*
- počátek 19. století:
 - snaha založit státní zprávu na precizních podkladech → zpracování nového **STABILNÍHO KATASTRU**
 - Čechách vytvářen od 20. do 40. let 19. století
 - ve vídeňských sázích – **1 sáh = 1,8 m**
 - měřítko **1: 2880 (1: 1440)**; trojúhelníkovou metodou → vznik pracovních map vzniklých zaměřením na místě
 - barevné **INDIKAČNÍ SKICY**
 - rozlišeny kvality staveb, veřejné budovy, pole, zahrady, ...; nespalné červeně x spalné žlutě
 - kriteria „spalnosti“ zřejmě nesjednocena: nespalná budova by měla být zděná – při průzkumu tomu bylo jinak → uvolnění kritérií → stačila zděná kuchyň a komín; nebo navenek zděná jen vypadala (stavení v kožichu)
 - někdy zvlášť zpracován intravilán (1: 1440)
 - indikační skicy byly pracovní → postupně dokreslovány → data mnohdy nejsou přesná → stav nutně nemusí být aktuální k roku, ke kterému byla skica datována

CÍSAŘSKÝ OTISK – z map stabilního otisku; stav sídel v době pořízení

Mapy reambulované – litografické černobílé kopie

• **POZEMKOVÉ KNIHY**

Historické konstrukce

- **Založení stavby:** na nosném podloží = dostatečně hluboký výkop (až na podloží; minimálně však 80 cm); základy z lomového kamene nebo litého zdiva
- **Zakládání na nezpevněných plochách:** *močály, apod.*; zakládání staveb na pilotech; na studnách – do nezpevněného nánosů se vykopou studny, které se zasypou/zalijí na zpevnění a na ně s pak staví

Stavba svislých konstrukcí

- **Dřevěný srub:** vršením klád na sebe; rovnováha se udržuje tím, že nároží jsou navzájem provázána a klády do sebe zaklesnuty; lze rozlišit dvě časové vrstvy (jen v určitém sociálním prostředí, ne obecně) – odkorněné klády a přesahující zhlaví: *starší*; a nároží vázaná na rybinu: *mladší*
- Do 16./17. stol. se stavěly sruby z kuláčů; po 30ti leté válce hraněné trámy vázané na rybinu (někdy jsou i starší sruby z kuláčů vázané na rybinu, resp. její starší variantou)

- Císařské dekrety (Josef II.) zakázaly jen dřevěné stavby kvůli nebezpečí požárů

Hrázděné stavby: ze ZE; menší spotřeba dřeva a navíc je ze stromu zužitkováno skoro vše

- Základní trám = *lyžina*; na ní se upevní sloupek; pro zpevnění lze proložit libovolnou diagonálou
- Spoje = *rybinové pláty*; archaické spoje před 30ti letou válkou; pak *čepový spoj*; mladší forma
- Totéž platí i o krovech; rovněž se vyskytuje kombinace čepovaných a rybinových spojů
- Konstrukce se nadále vyplní dřevěnými pláty, které se propletou třískami a omažou mazanicí → spotřeba celého stromu + slámy, ...

Rámová konstrukce:

- Hliněné stěny jsou stavěny přímo – plovoucí bednění; *zdicí prvky:* vepřovice, ...

Plovoucí bednění: bednění se zaplní a po zaschnutí se posune po válečcích

Moravskopanonské šišky: vepřovice; problém datace těchto staveb, neboť je známe z baroka, gotiky, a dalších obd.

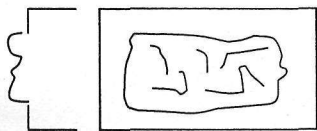
- **nejstarší kamenné zdi v Čechách jsou na Budči;** z lomového nebo sbíraného kamene, popřípadě kámen kamenicky opracovaný; technologie pochází z antiky (*Kosmas: „... zmínka o kamenném hradu Boleslava II.“*)
- z kamene se udělá bednění, které se vyplní kamenným odpadem nebo maltou (lité jádro)

• **Románské období**

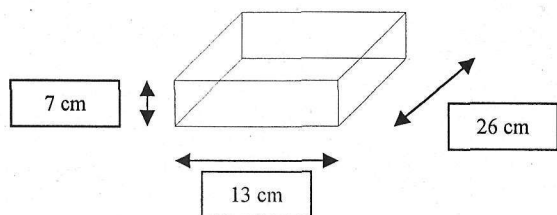
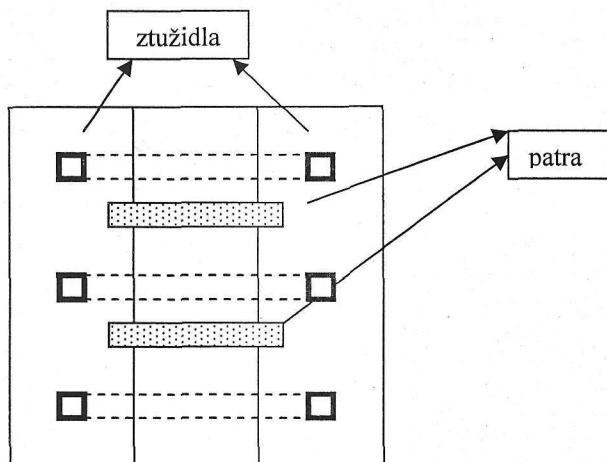
- drobné kamenné kvádříky (např.: opuka z okolí Prahy); předrománská stavba kostela sv. Jiří v Plzni - Doubravce
- pozdně románský sloh má líce z velkých kvádrů
- *Spáry mezi kameny:* malta ze spár je vytlučena → **podřezávání spár**

- **bosované zdivo** - pozdně románské období - návaznost na antiku (na štaufských stavbách, kde symbolizovalo pevnost a monumentalitu císařství)

- **dřevěná ztužidla** - zpevňují stavbu (dnes železobeton), v destrukcích bývají odhalena tak, že jejich relikty leží rovnoběžně s obvodovým zdivem, úrovně se nacházejí vždy mimo patro

- v případě rotund, apod. se využívalo pletených věnců

- renesanční naznačovaná bosáž; renesanční „psaníčka“

Stavební huť Václava IV. užívala bosovaného zdiva například na stavbě hradů Točnick, Loket, ale spíše jako výrazu naturalistického cítění svého krále než jako symbolu štaufského imperialismu.

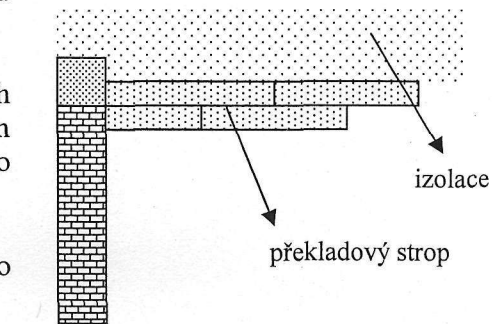
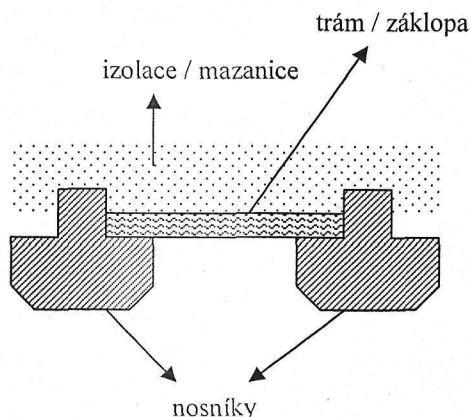
Stropy

a) povalový strop (středověk)

- průměr trámů až 20 cm; pod povalem může být průvlak, který může být i zdobený

b) strop se sníženým záklopem: gotika

c) 2vrstvý překladový strop: většinou stavby nižšího řádu (ne vždy)

- drtivá většina kamenných konstrukcí byla z lomového nebo sbíraného kamene
- **dvourámové stavby** (např. sv. Bartoloměj v Plzni)

Pálené stavby

- nejstarší v Praze - Anežský klášter ze 40./50. let 13. stol.

- nejstarší gotická stavba na Plzeňsku – Čechovice

- (kostel s kamenickými značkami řezenských mistrů)

- chronologická hodnota cihel je absolutně nulová

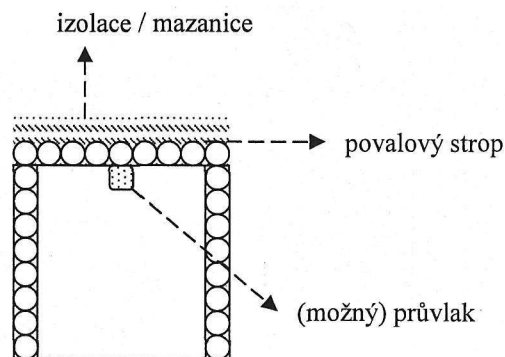
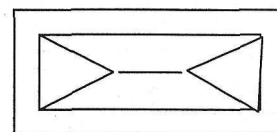
- **kombinované zdivo**: až v renesanci; dříve spíše dvě různá zdiva, užitá na jedné stavbě

- **povrchová úprava – omítky**

- vnitřní omítky již v románském období; staří stavitelé postupovali tak, že nahodili maltu na zeď a ta se pak utáhla podle nerovností zdi (kletované omítky)

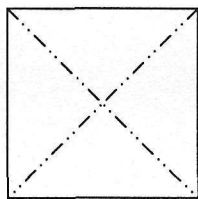
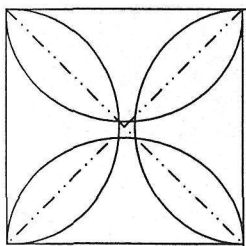
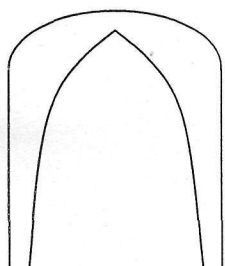
- od baroka se užívá omítky rovnané latí (jako dnes)

- **sgrafito**: vnější úprava; dvě vrstvy omítky a proškrabávání svrchní vrstvy na výraznější spodní

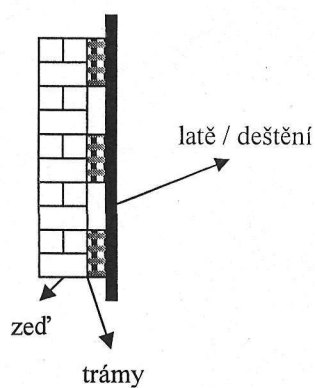
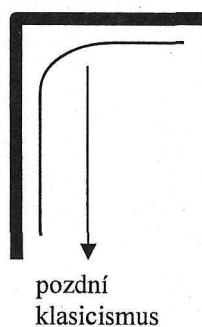
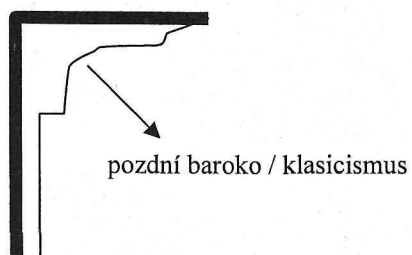
Klenby:

- románská valená klenba (základní; hlavně z lomového zdiva)
- bednění → přízemní klenební žebra
- klenba křížová = průnik dvou půlválcových ploch
- klenba klášterní – př. uzavření klášterních kuchyní

Gotická žebrová klenba

- hlavně se sice dále využívá klenba křížová, vyskytuje se méně;
- stavitelé konce gotiky: Petr Parléř, Jan Blažej Santini

vývoj profilů gotických žeber

dřevěné deštění stěn: př. Spišský hrad

j. andrle (a) volný. cz
zpočtový test (cca 10 otázek / min. 6)

SHP
28.2.

- základem stavební plány

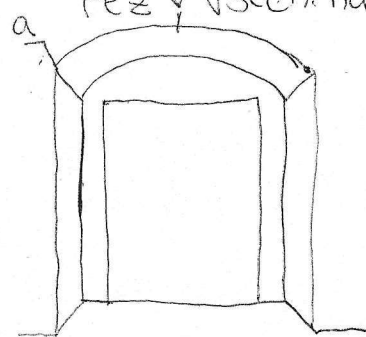
- stavební výkresy
(třížbou půdorys
1 podlaží s asi
4 místnostmi)
- podélný a příčný řez

ELABORAT

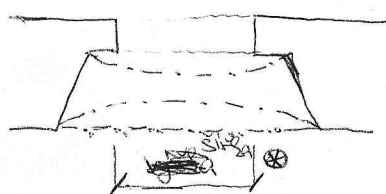
- dějiny objektu (+ prameny a literatura)
- stavební historie
- inventurní soupisy detailů stavby (řevní dveře, ...)

DOKUMENTACE STAVEBNÍHO DÍLA

- půdorys šedého podlaží, půdnýs ševu, podélný a příčný
řez v všechna průčelí

— tenže — pod rovnou řezu
- - - - - nad řezem
- - - - - oblouky

výška
ořma / výška
parapetu

⊗ vynášecí čáry → plně tenže

zeď má tloušťku (nebo sílu)

!!! NEEE ŠÍŘKA !!!

časopis: Průběhový pamětník
Duchov: "Encyklopedie českých hradů"
Sšabrad: "Konstrukce lidových staveb"
"Století kolem nás"
Horn: "Architektura moderního domu"

přehledy 1:200 (detaily dle potřeby)

Příznaky urbanistických celů, územních celů

1:1000

SHP
7.3.
200.

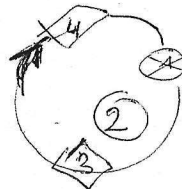
románskéj - černě
gotika - ~~modře~~ červeně
renaissance - ~~modře~~ modře
baroko - hnědě
klasicismus - zeleně
2. 1/2 19. stol. - oranžově
20. stol. - žlutě

- každá stavba má STAVEBNÍ SPIS
- popis zásahu do stavby + plány

Katastry - 1. český katastr - 1379 (Převrsko)
- 1. pro celou republiku - 1654 (po 30-ti letech války)
BERNÍ RULA sedláci, zabradníci, ~~ch~~

1713 - 1754 TEREZIÁNSKÝ KATASTR (je dost podrobný)
- base = formuláře daňového přiznání

1770 - 1771 1. číslování domů (čísla popisná)
- číslování od důležité stavby po směru hodinových ručiček

1786 - 1789

~~JOSEFSKÝ KATASTR~~

1. VOJENSKÉ MAPOVÁNÍ

JOSEFSKÝ KATASTR

STABILNÍ KATASTR

14.03. 2005

KAR/ SHP

TYOLOGIE STAVEB

• Venkovský dům ve středověku

• Od 13. stol. se projevuje inovace → TROJDÍLNÝ DŮM

- Levé / pravé dispozice
- vchod do jizby / světnice byl vždy blíže vstupním dveřím
- SAKY (Slánsko) – 1492 (č.p. 2)
- Výška jizby byla až 3 – 5 m (prům. 4 m)
- Měla masivní strop buďto povalové nebo roubené konstrukce; omazán lepenicí (mazanicí)
- Akumulátorem tepla byla zadýmená vrstva pod stropem, ale také hmota samotného stropu
- Dvě úrovně oken
 - * spodní úroveň – světlo a čerstvý vzduch
 - * horní – dymník, odvod kouře a stabilizace úrovně hladiny kouře (?)

Dům levé dispozice

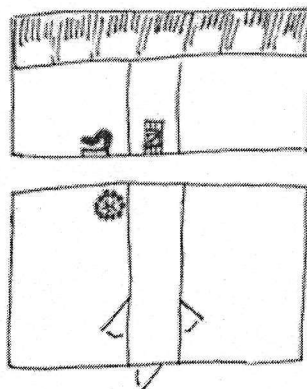
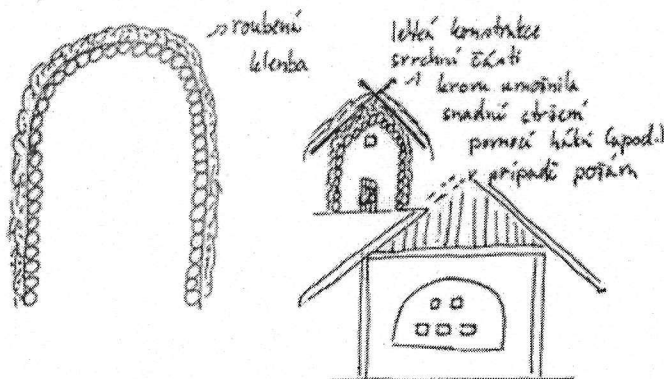

Dům pravé dispozice

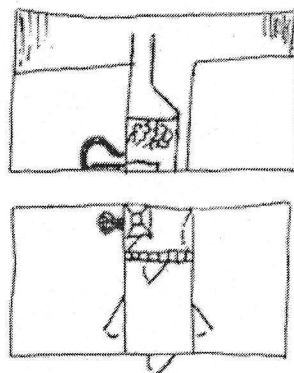
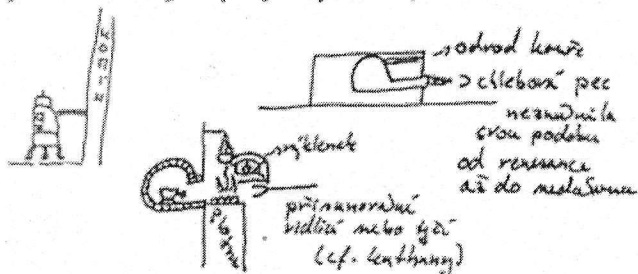

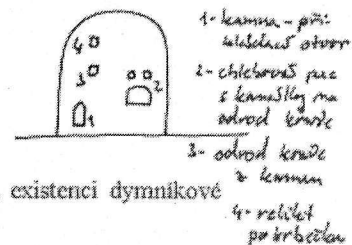
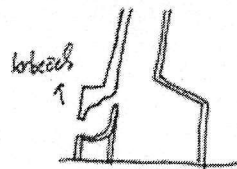
Jizba/světnice síň komora

komora síň Jizba/světnice

- **Inovace:** používání nepřímě vytápěných kamen; nejdříve ve vyšším společenském prostředí; po 30ti leté válce se již nevyskytuje jizba jako novostavba
- **Světnice** již musí mít komín; došlo k obrácení ústí pece ke stěně směrem do síně, která je otevřená do krovu
- Zprvu byly dymníky dřevěné, vyvěšené v síni a podepřené sloupkem (výjimečně i arkádovým obloukem – ale až v mladších obdobích a vyšší společenské vrstvě)
- Postupné vydělování černé / dymníkové kuchyně
- Vyspělejší typy pecí; kachlová kamna
- Strop již tedy může být snížen; +/- 2,5 m
- Převod jizeb na světnice představuje stavební úpravy – snížení stropu buďto odstraněním původního a postavením starého, nebo doplnění nového stropu pod původní
- Možnost vytápet nejen světnici, ale i komoru
- (dnes se využívají kamna tahová – kouř odchází díky tahu komínu)
- nepřímě vytápěná kamna byla odpovědí na středověkou energetickou krizi → nespotebovávají teplý vzduch z vytápěné místnosti; do světnice tak vyzařuje jen čistá energie ve formě tepla; světnice je ušetřena tahového efektu
- (krb je z tepelného hlediska absolutně neúčinný)
- tahová kamna se objevují od 2. pol. 19. stol. – „sporáková revoluce“
- stavebně to často znamenalo jen to, že se přezdíil komín
- **PLOTNA** – původně označuje stupeň pod dymníkem, na kterém se rozdělával oheň

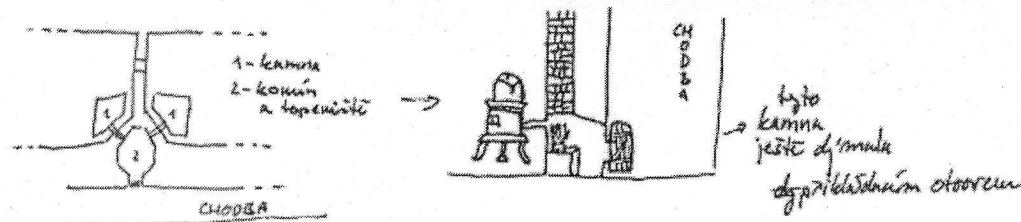

• OSVĚTLOVACÍ ZAŘÍZENÍ – louč

- Osvětlovací krbeček (baroko) – vyskytuje se na všech sociálních stupních; je vázán na existenci dymníkové kuchyně
- „na jeden lokál zájezdního hostince“ stačil krbeček přibližně o rozměrech 50 x 30 cm

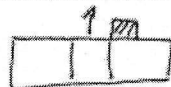
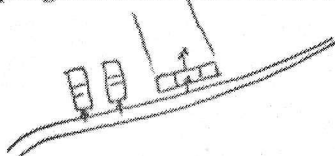
Nepřímé vytápění v zámeckých podmínkách

- v pol. 19. stol. se objevují kamna na soklu, která již měla oddělený dymný otvor

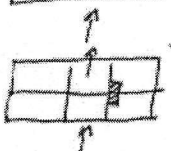

Dispoziční uspořádání lidových domů

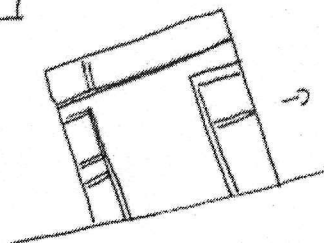
- nejčastěji štítové dispozice; v případě okapové dispozice byl vchod na dvůr skrze síň, což představovalo problém v případě, že se tam nacházela černá kuchyně s topeništěm
- otopné těleso tak bylo nejčastěji vtěsnáno někde do kouta
- typologii městského domu lze ve většině případů odvodit z domu lidového

- 1 traktový dům → topeniště mohlo být umístěno mimo síň

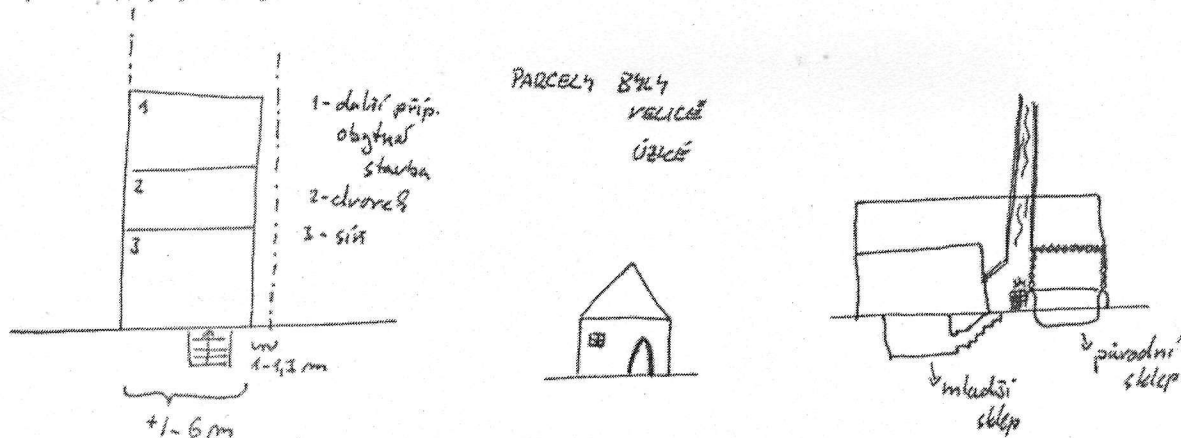

- 2 traktový dům → topeniště v l. komnatě; ...

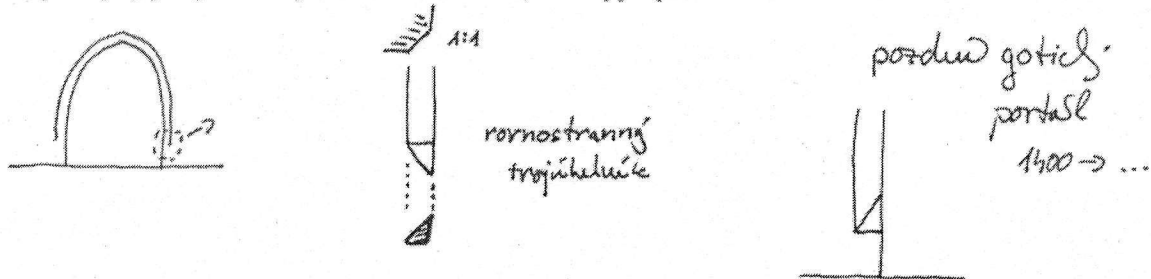
Dům síňový:

- Dům typicky městský; jeho konstrukci nelze odvodit z domu vesnického; síň zabírá téměř celou šířku parcely, jen průchoď (ne průjezd) zbývá

Určování stáří portálů:

- Dřevěné portály byly zřejmě běžnější než dražší kamenné; důležitý je způsob zakončení

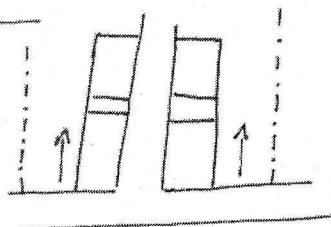
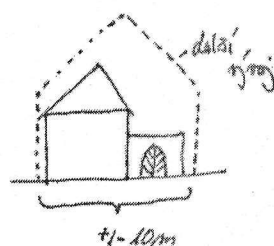
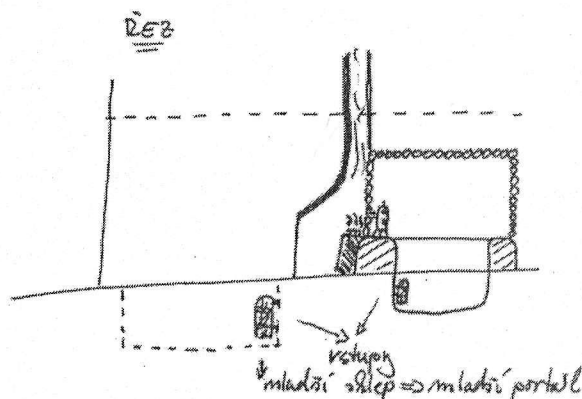
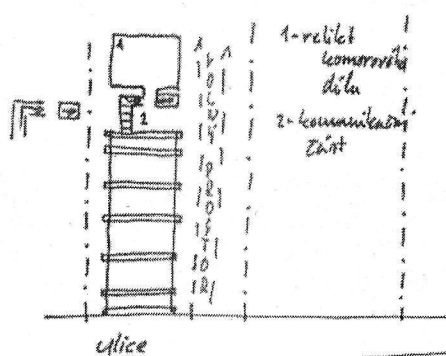
21.03. 2005

KAR/SHP

TYOLOGIE MĚSTSKÉHO DOMU

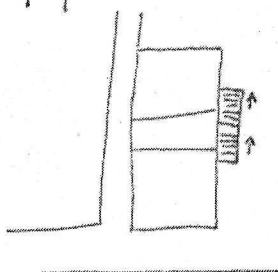
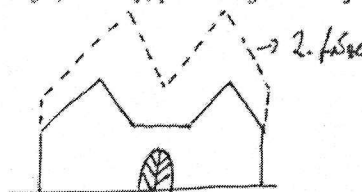
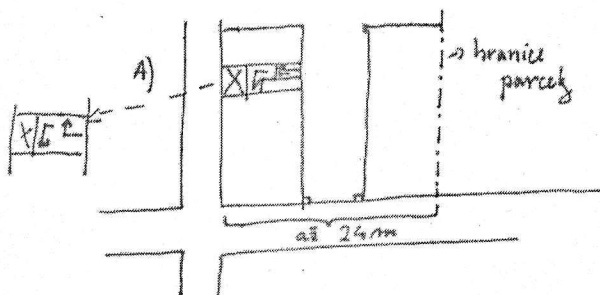
Průjezdový dům:

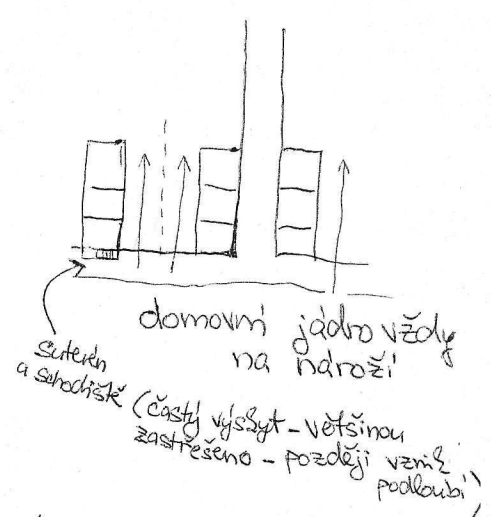
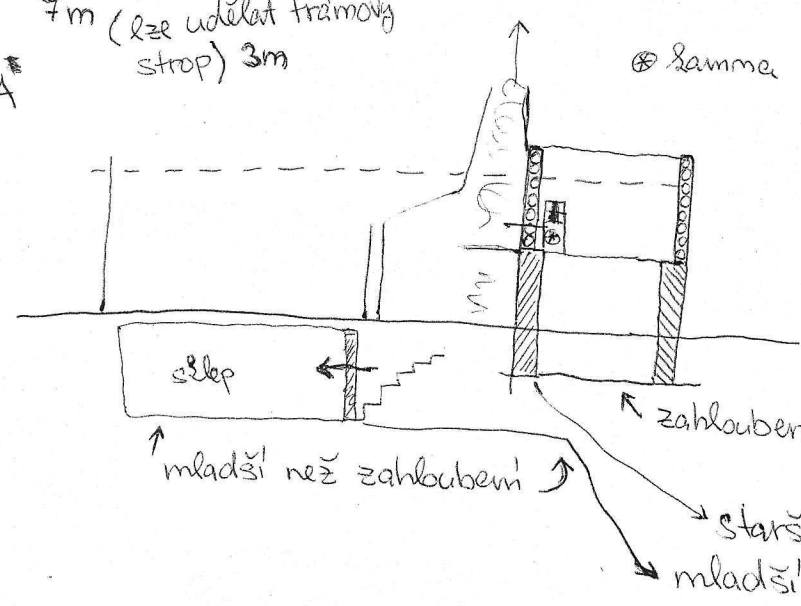
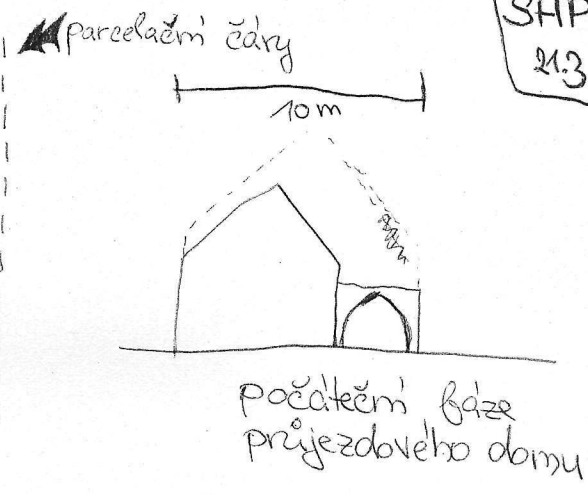
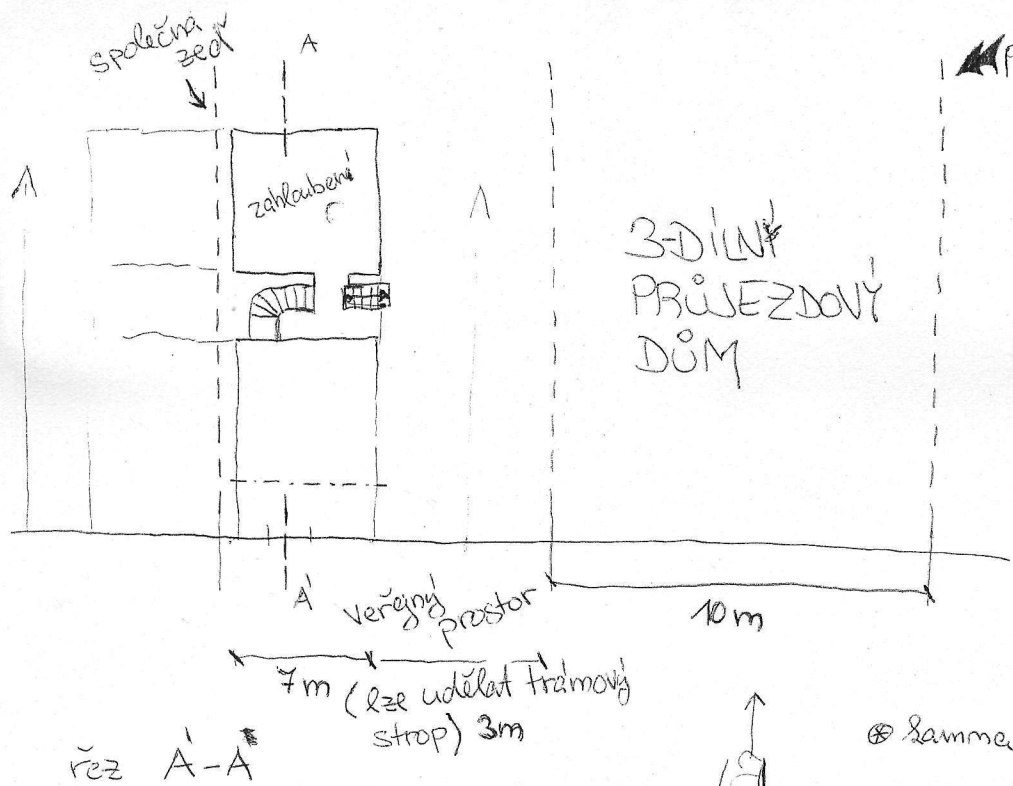
- Trojdílný dům; jako první byla budována zadní obytná část jako solidní zděný objekt
- Teprve ve chvíli, kdy se přední část domu stala patrovou, začaly se dělat sklepy také pod touto částí → tyto sklepy jsou mnohem mladší stejně jako portály
- *Jak poznáme, že se jednalo o průjezdový dům??*
- Šířka traktu +/- 7 m, aby bylo možno udělat trámový strop bez dalších podpor; šířka průjezdu je +/- 3 m → parcela má +/- 10 m
- Průjezd byl v první etapě nezastavěný; průjezd u sousední stavby přiléhá k průjezdu; jedna zeď parcely byla tedy de facto společná dvěma domům
- Nárožní dům:
- Domové jádro vždy respektovalo ulici; do přízemí vstup z ulice po schodech dolů; takovéto přístupy byly později kryty a vznikala tak podloubí, která však zůstávala veřejným prostranstvím

Dům na široké parcele:

- A) Šířkový se středním průjezdem
- B) Šířkový se střední vstupní stní (zpravidla hospody)
- V řadové zástavbě pak spolu sousedily subalterní (vedlejší) budovy; pro vedlejší budovy není půdorys závazný!

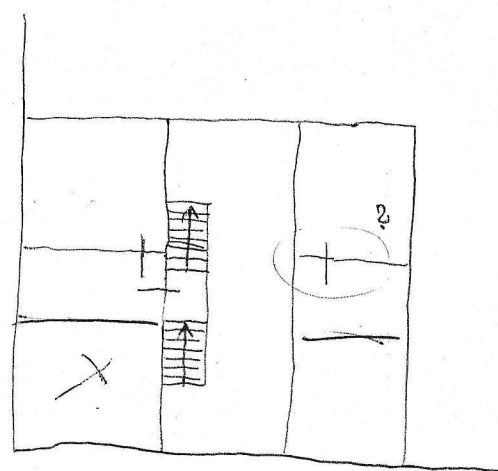
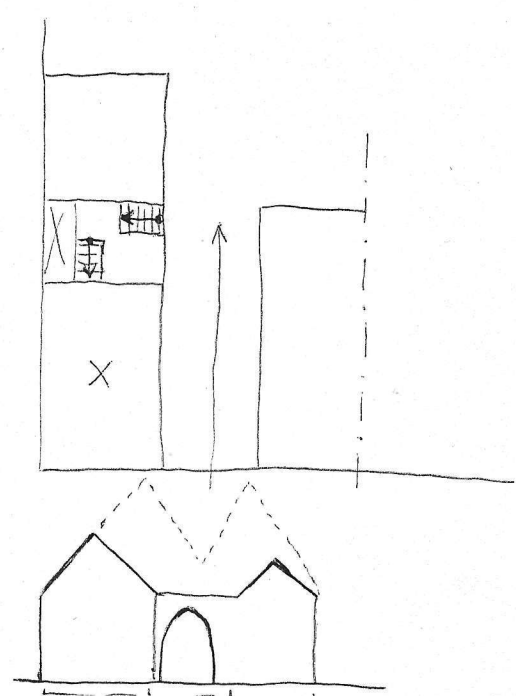
DŮM NA ŠIROKÉ PARCELE

- šířkový se středovým příjezdem
- šířkový se středním vstupní smí (většinou nároží)

14

10m

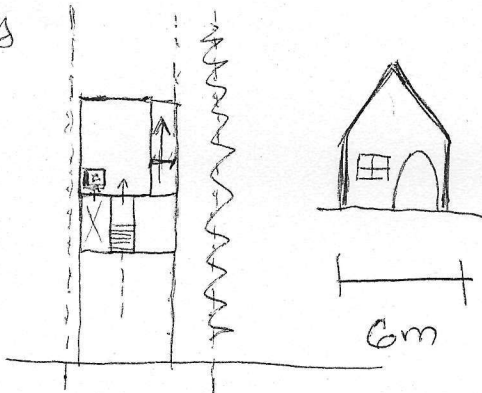
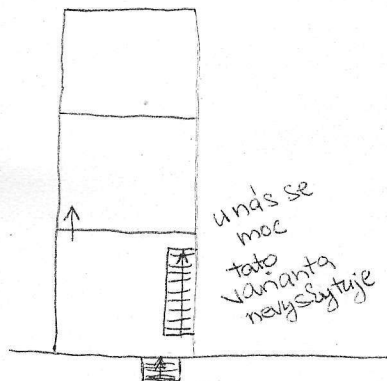
24m

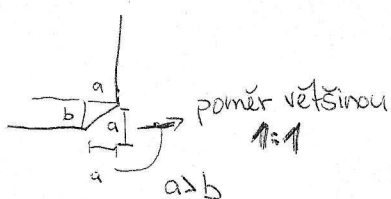
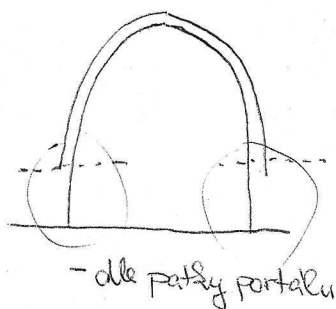
celkem až 24m

DŮM SÍŇOVÝ

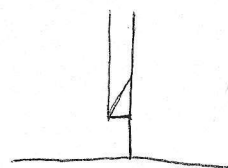
- převážně se vyskytuje ve městech (na úžší parcele), typický městský typ
- síň šlono přes celou šířku parcely cca 6m

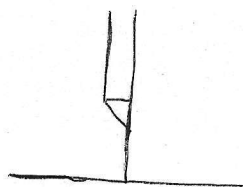
URČENÍ STŘEŠNÍ PORTÁLU

do 14. stol.
max. 1450

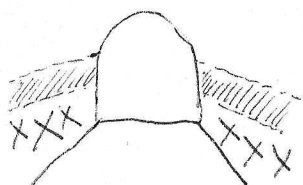
pozdní gotika
14. stol. max. 1400

ZÁKLADY STAVBY

4.4.

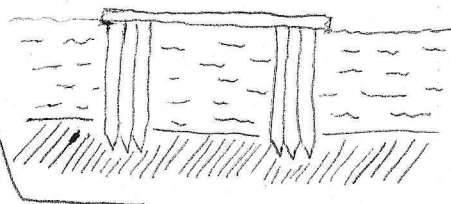
- základem je zajistit statiku = dostatečně hluboké základy nezamrzající hloubka → 80 cm základového vřopu

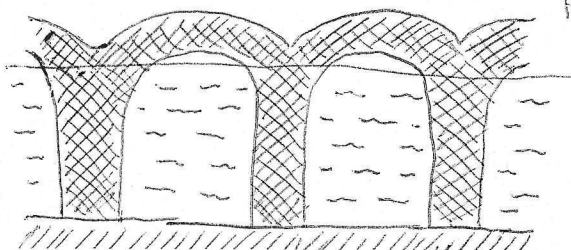
xxx - mladší fáze

- do močálu dřevěné piloty (svazky šulů s hroty)

způsob základem na studních, pasech

(např. Sušice, Plasy)

Svislé konstrukce

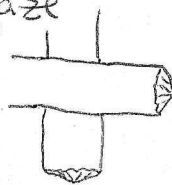
DŘEVĚNÝ DŮM

srub - trámy spojené v nároží (roubem)

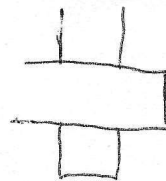
sruby z šuláčů (~~se~~ s nárožními přesahy ~~atd.~~)
(cca do 30-ti leté valky)

sruby z hraněných trámů svázanými na rybinu

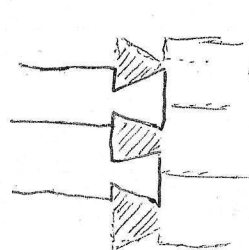
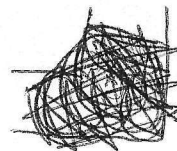
- nejstarší fáze

osezané
sesypan

pila

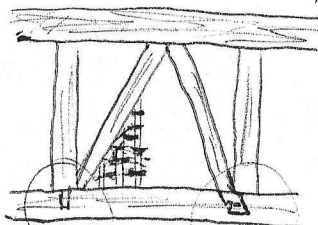

na rybinu
(spíše až 14. stol.)

HLINĚNÝ DŮM

hrázdem

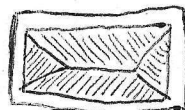
dřevěné
trámy

- domy z vepřovic

- v renesanci sgrafito - vyškrabávaní do omítky (dvouvrstev)

- jednodušší varianty
starší (většinou) než
složitá sgrafita

- 2 vrstvy omítky a vyškrabávalo se
nebo 1 vrstva omítky vyhlazovan
do světla

čepový spoj
(po 30.
valce)

starší spoj

ZDĚNÝ DŮM

časné románské stavby - malé švádky
později - " - - - - - větší švádky

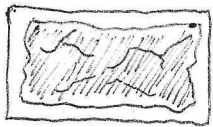
podřezané spiny

sesřabování
malty šlaci
po nejvyšším
úhlem

Bosované žvádry - římské brány, paš v ~~období~~ období pozdně románském

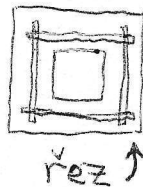
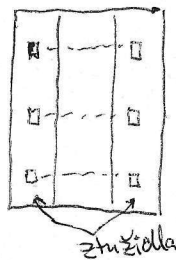
SHP
11.4.

- s výzdobě bosováním
využívaly stavby Václava IV.

- velké žvádry → odraz na imperickém
tradice Říma
- vyjadřemí "moci"
a bohatství
- (staufské stavby - 12., 13. stol.,
u nás Cheb - věž hradu
ministeriální hrady na Chebsk)

dřevěná ztužidla mezi žvádry

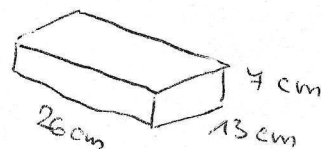
hraněné dubové
žvádry

gotika - lomový
nebo sbíraný
šamen
(nenáročná
stavby)

- v gotice se již používal železo (že stavební) - jen u prestižních
a důležitých staveb - hlavně šláštéry (Plzeň - Bartoloměj,
Dobruška)
- o pracování alespoň z vnější strany

palené cihly - nejstarší stavby u nás v Praze ve 40.-50. letech
(Anežčin šlášter) 13. stol.

- cihly i na Wolfskýně
u Svojšína
- baron Zostel Čechovice

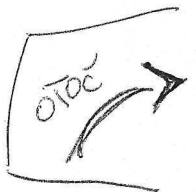
přibližně
totož.
byla

- podle cihel se
nechá datovat

$$26:2=13$$
$$13:2=7$$

smíšené zdivo - renesance

Povrchové opracování - omítky

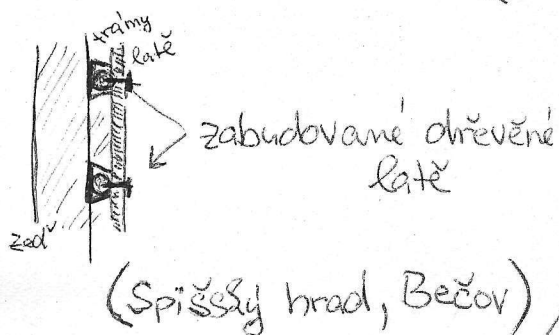
- na lomovém šameni zřejmě vždy omítka
- omítka stylem dlešša od baroka (lati)
- do pozdní gotiky kvalitní stavby →
asi nejšednější vůbec
- od renesance hromadná stavební činnost - "ozdobky pro ozdobky" →
spíše jenom napodobení (šáštovani na šástu)

lesla' díky šarověmu
hladitku - šletované
omítky (z D = hladše')
šlat

železné výztuhy u katedrál v Aachen Karla Velikého (Solom 800)

Dřevěné oštěmí stěn (zateplení zděných stěn)

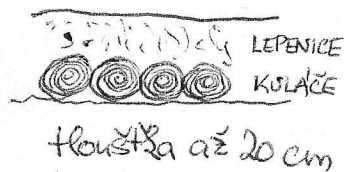
SHP
18.4.

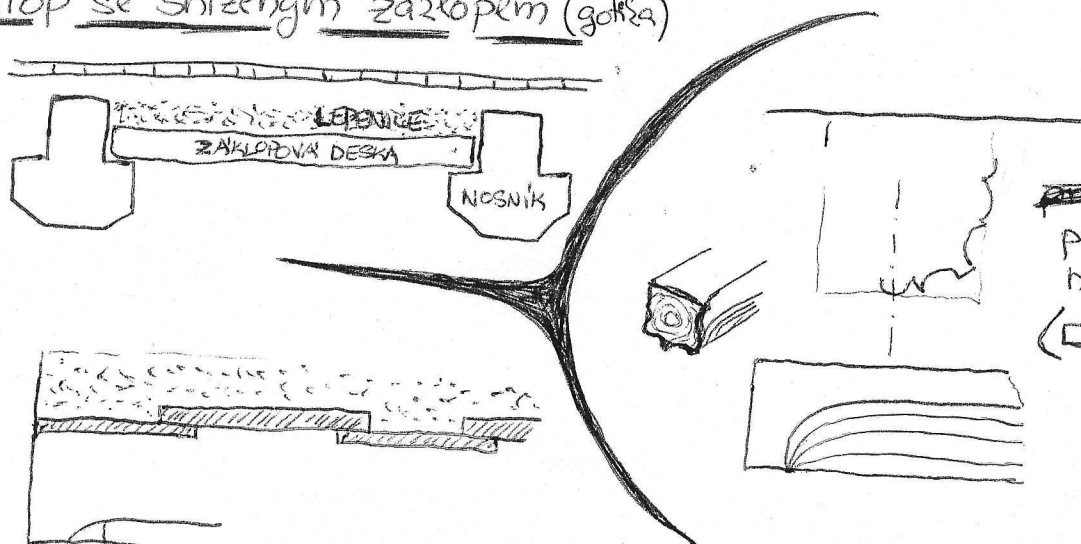
STROPY

Povalový strop
(středověk)

- pod povelcem může být prvek (i zdobený)

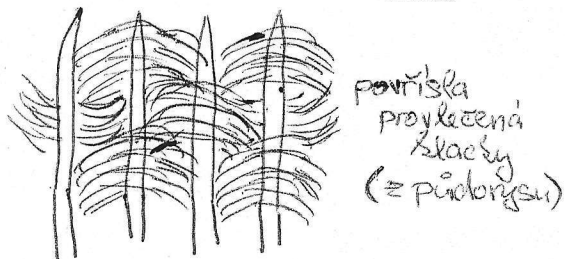
Strop se sníženým zašlopem (gotika)

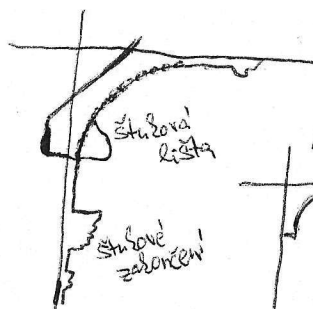
profilované nosníky
(baroko, 17. stol.)

2 vrstvy, přešládkový zašlop
(nejběžnější strop od renesance)

Strop s hrázďem

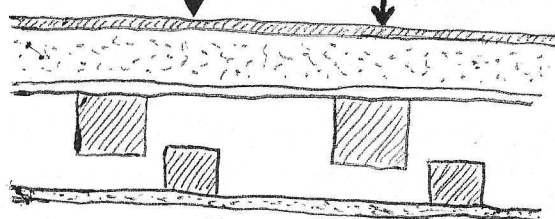
Fabion (baroko, 17. stol.)

Fabion (pozdní baroko
klasicismus)

pozdní
klasicismus

2 vrstvy přešládkový strop (hlavně stropy
nižšího řádu)

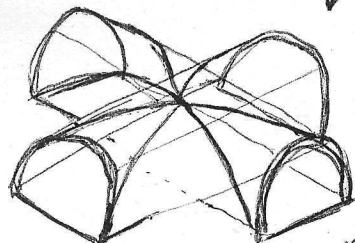
spodní strop

Klenby

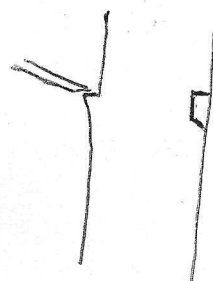
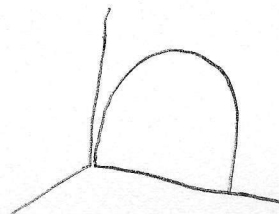
románské období

valená klenba

řížová klenba

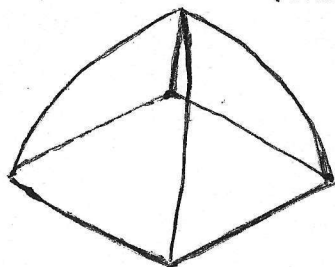
průřez půlkruhových ploch

podpěra
(bečmě u země)

klenba šedšterní

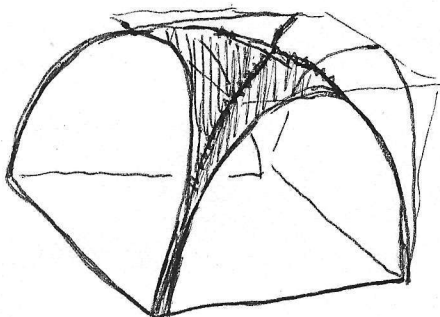
(šedšterní suchyně)

gotika

žebrová klenba

dále stále klenba řížová

profilovaná žebra - gotika

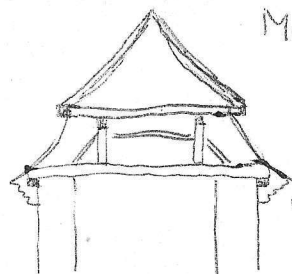

(Parler, Santini)
žonec gotiky

SHP
9.5.
2005

KRYTINY

MANSARDONÝ
KROV

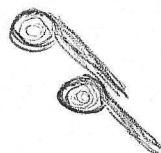
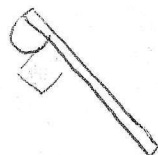
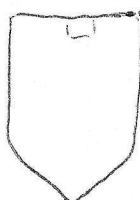
fémša

šindel

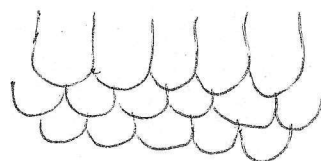

tašša - bobrovša

došer

nepalné

husté laťování

keramika

prejzy a korytká

keramika

tašša - esovša

keramika

žamenna' žytina
břídlice

